

Gäddvik

Riksintresse kulturmiljö, Luleå kommun

Länsstyrelsen
Norrbotten

Broarna representerar byns gamla roll som hållpunkt längs kustlandsvägen, och fungerar som landmärke och länk mellan norra och södra delarna av byn. Bågbron från 1941 är också typisk för norra Norrlands breda älvpassager. Ladlandskapetets enkla grå lador spridda över fälten speglar det boskapsbaserade jordbruket

Gäddvik BD 46

Motivering

Bymiljö med medeltida ursprung vid Luleälvens mynning. Gäddvik är en representativ norrbottensby med ovanligt bördiga marker och utgjorde tidigare en naturlig hållpunkt längs kustlandsvägen.

Byn har formats av boskapsbaserat jordbruk i kombination med ett betydande inslag av fiske. (Bymiljö, radby, odlingslandskap, kommunikationsmiljö, vägmiljö)

Historiskt och nationellt sammanhang

Gäddvik är en av Norrbottens mindre, kustnära älvdalsbyar med medeltida ursprung. Trots att det var en bärkraftig by med ovanligt bördiga odlingsmarker började bydelen norr om älven inte utvecklas förrän i mitten av 1800-talet. Byn har en lång historia av gästgiveriverksamhet då kustlandsvägen korsar Luleälven vid Gäddvik. Fram till 1941 var färja enda sättet att korsa älven.

Risk för påtaglig skada på riksintresset

- Ny bebyggelse som spränger södra sidans radbykaraktär
- Förvanskning av den äldre bebyggelsen
- Gårdarna utarmas på timrade ekonomibyggnader och de stora ladugårdarna försvinner
- Ladorna försvinner ur ladlandskapet
- Intrång av bebyggelse eller nya anläggningar i landskapsrummet mellan byn och älven
- Brott i siktlinjer längs och över älven
- Bågbron som landmärke försvinner eller konkurreras ut av nya anläggningar

Timrade ekonomibyggnader som säregna fiskebodar med utkragande loft på flera sidor är en typisk konstruktion för Bottenvikens sjöbodar och vittnar om laxfiskets historiska betydelse.

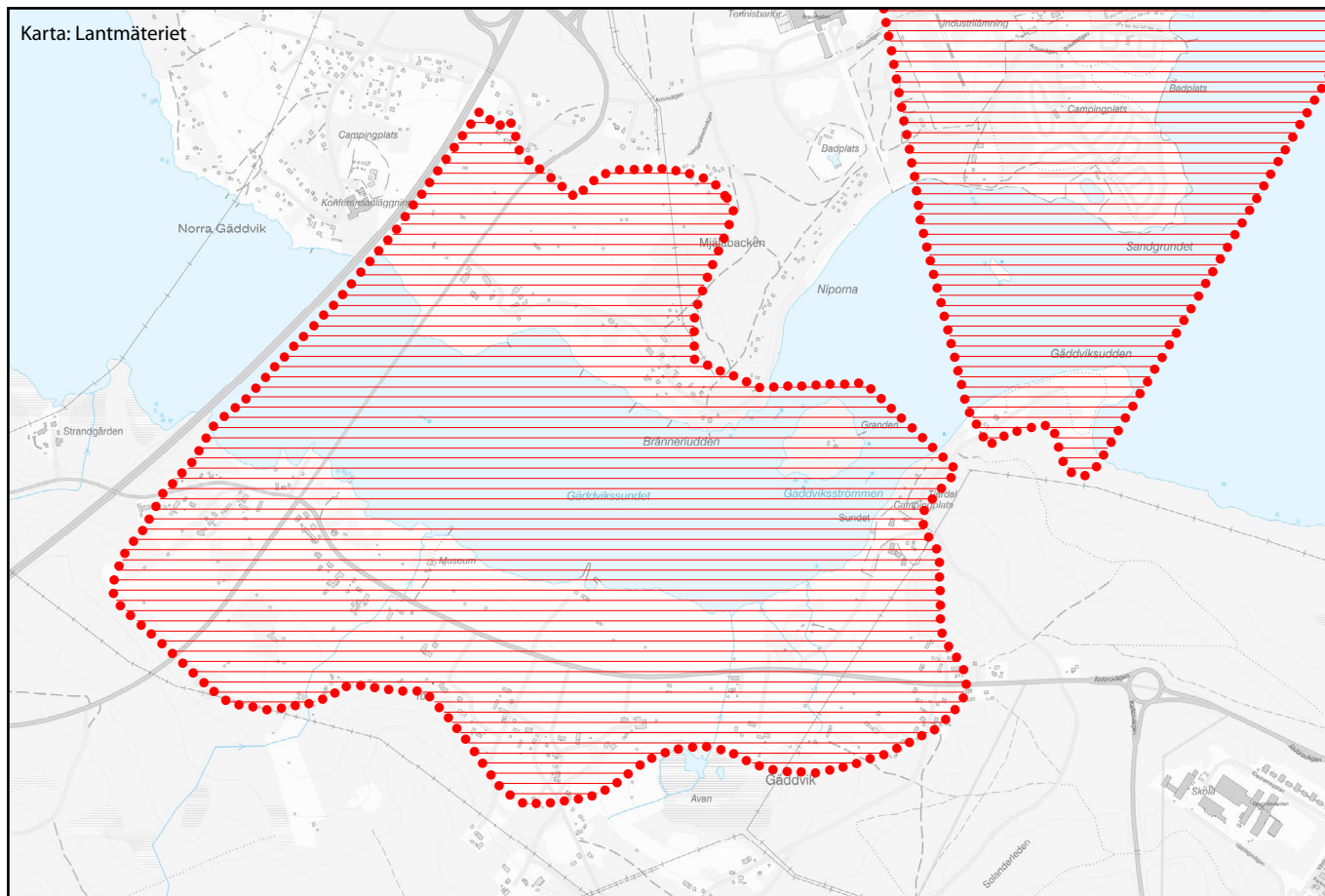
Riksentressets uttryck – spåren som gör historien synlig i landskapet

Strukturer, tydligt igenkännbara från 1839 års karta som ägogränser, öppna diken och gårdsalléer som markerar orienteringen mot älven, i det öppna landskapet mellan by och älv. Den ursprungliga, södra byadelens radbykaraktär som förstärks av topografins tydliga gränser med den skogklädda åsryggen bakom gårdarna .

Bostadshus bestående av både långsmala s.k. norrbottensgårdar och mer kompakta husformer och ladugårdar, med bottenvåningar i sten eller tegel, är uttryck för byns bärkraftiga jordbruk med boskapsskötsel som bas.

Kartan visar riksintressets avgränsning.

Om riksintressen för kulturmiljövård

- Bestämmelser om riksintressen för kulturmiljövård finns i Miljöbalken 3 kap 6 §. Det är Riksantikvarieämbetet som tar beslut om att ett område är riksintresse för kulturmiljö.
- Områden av riksintresse prövas i ärenden som handlar om ny eller ändrad markanvändning, som bygglov och detaljplaneläggning, vid väg och järnvägsbyggen, i ärenden som gäller vindkraft, gruvbrytning m.m.
- En kulturmiljö av riksintresse är ett område som tydligare än andra speglar en epok eller betydelsefull historisk samhällsprocess.
- Riksintresseområden kan tåla olika typer av förändringar. Gränsen för vad som tillåtet går vid "påtaglig skada".
- Påtaglig skada uppstår när upplevelsen av det historiska sammanhang, eller den epok som miljön representerar, blir kraftigt störd eller försvinner. Påtaglig skada kan även uppstå till följd av åtgärder som sker utanför områdets gräns.

Foto: Länsstyrelsen i Norrbottens län om inte annat anges.